

**כנסת ישראל משתוקקת לשוב לקב"ה שהתרחק ממנה בגלות
ומבקשת את קרבתו וגאולתו.
הקב"ה משיב לכנסת ישראל שישבו בתשובה ומיד יגאלם**

מחבר הפיוט: הגאון הקדוש רבי יצחק אביחצירא זיע"א, בן זקוניו של מרן אביר יעקב זיע"א.

בהקדמה לספריו של רבי יצחק זיע"א כתב עליו רבינו ישראל אביחצירא זיע"א בזה הלשון: עם קונו נקשר בעבותות האהבה הפנימית ויראת הרוממות. במילים קצרות אלו כלל בבא סאלי זיע"א מסכת חיים מופלאה של עבודת ה' בשמחה ובהשתוקקות, מתוך אהבה עמוקה וערגה עד כלות הנפש. מעט מרגשותיו העמוקים ניתן לחוש בפיוטים הנפלאים והנשגבים שכתב, כאשר המיוחד והמפורסם שבהם הוא הפיוט 'אעופה אשכונה'.

מסופר כי פיוט זה התחבר על ידי רבי יצחק זיע"א בהיותו כבן י"ב שנים, באותם ימים היה לומד אצל אביו הגדול מרן אביר יעקב זיע"א. באחד הימים לא הגיע רבי יצחק בזמן ללימודו הקבוע עם אביו הגדול, שלח אליו רבי יעקב זיע"א את אחד מתלמידיו שיקרא לו, הלך התלמיד ומצא את רבי יצחק מסתגר בחדרו ושקוע בכתיבה. כששמע רבי יצחק שאביו קורא לו סיים מיד את כתיבתו ובא לפני אביו הגדול, כשהגיע אליו גער בו אביו מדוע לא הגיע בזמן ללימוד, בתשובה לשאלתו הראה לו רבי יצחק את הפיוט 'אעופה אשכונה' שכתב זה עתה. רבי יעקב זיע"א התפעל מאד מהפיוט והפליג בגודל קדושתו ומעלתו, ולתלמידיו אמר כי כל מה שלמדו היום אינו מגיע לקדושתו של פיוט זה.

מבנה הפיוט: בכל בית שתי צלעות המורכבות משני חלקים - דלת וסוגר. כל בית מתחרז בפני עצמו, שתי הדלתות מתחרזות זו עם זו, ושני הסוגרים מתחרזים זה עם זה.

מבוא: פיוט זה מיוסד על פי משלו של שלמה המלך ע"ה בשיר השירים, איך כנסת ישראל משתוקקת לאהבת הקב"ה שישבו אליה כאשר שהורחקה מבעלה ומצפה שישבו אליה, וכמו שפירש רש"י בהקדמתו לשיר השירים, וזה לשונו: ראה שלמה ברוח הקודש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה חורבן אחר חורבן, ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חיבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה, ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים. ויסד ספר הזה ברוח הקודש בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקת על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעורים אליו ומודה על פשעה, אף

דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה, להודיעם כי לא מלכו ענה ולא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה. ע"כ לשון רש"י.

ועל דרך זה חיבר רבינו את הפיוט, בתחילה פותח בדברי כנסת ישראל המצטערת בגלות על כך שהקב"ה רחוק ממנה ואהבתו בוערת בלבה, ודבריה הם מתחילת השיר עד סוף הבית 'צפיתי לדודי'. אחר כך בבית 'חשוף זרועך' מתחננת כנסת ישראל לקב"ה שישוב וירחם עליה, והקב"ה משיב לה 'קומי יחידתי ושובי בתשובה' וכו', ומיד כששבה בתשובה גואל אותה הקב"ה וקורא לה 'חמודה יקרה' וכו', 'זכרתי לך חסד' וכו'. ובבית האחרון מזכיר איך יקרא הקב"ה לכנסת ישראל בזמן הגאולה 'קול דודי הנה בא מדלג על הרים, קומי לך אהובה כי בא קץ דרורים'.

אמנם במשנה מסכת ידים (פ"ג מ"ה) אמר רבי עקיבא שאין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים. וכן מבואר בכמה מקומות בזהר (ח"א צח: ח"ב קמז: קמה: ח"ג עז: עדי) ששיר השירים קודש קדשים וכולו רומז לסודות רבים ועליונים נפלאים ונשגבים^א, ושם מבואר שהרעיה הנזכרת בו רומזת לשכינה הנמצאת בגלות בצער גדול ומבקשת מהקב"ה על הגאולה. ובאמת נראה שכוונת רבינו בפיוט זה גם כנגד גלות השכינה, ובדאי רמז בו סודות עליונים, ועמקן מחשבותיו. ומכל מקום פשוטם של דברים הוא כנגד ישראל^ב, ועל דרך זה יתבאר תוכן הפיוט להלן.

סימן: אני יצחק חזק

אָעוּפָה אֶשְׁכֶּנָה, וְאַרְחִיקָה נָדָד. בְּמִדְבָּר אֶלְיָנָה, וְאוֹלִי אֶמְצָא דוֹדִי:

כנסת ישראל מצטערת בגלות על אהובה הקב"ה שעזב אותה, ואומרת בצער ובגעגועים: **אָעוּפָה אֶשְׁכֶּנָה, וְאַרְחִיקָה נָדָד** אני מוכנה לעוף כיונה ולנדוד למקום מרחקים כדי לחפש את קרבתו של הקב"ה. **בְּמִדְבָּר אֶלְיָנָה** בחיפושי אחריו אני מוכנה גם ללון במדבר שהוא מקום שממה וסכנה, **וְאוֹלִי אֶמְצָא דוֹדִי** אולי אמצא את אהובי הקב"ה:

מקורות וביאורים

- א. וכתב הט"ז (אורח סי' רפח) שכן מצינו ברבי עקיבא שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים באשר ידע היכן הדברים מגיעים, וראה בזהר פרשת וירא (ח"א צח:).
  - ב. וכן מתבאר ממה שכתב בפיוט זה 'קומי יחידתי ושובי בתשובה' שהיא קריאה לישראל שישבו בתשובה. ג. מלשון הפסוקים (תהלים נה ז-ח) 'אומר מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה, הנה ארחיק נדוד אליך במדבר סלה'. ד. 'דודי

לְשֶׁק אֶהְבֵּתוֹ, בְּלִבִּי בּוֹעֶרָה. מִיּוֹם פְּרִידָתוֹ, נִפְשִׁי עָלִי מָרָה:
 יָדִיד מִנִּי בָרַח, הֶלֶךְ עֲזָבֵנִי. אֵיזוֹ דֶּרֶךְ אָרַח, וְאַלְכָּה גַם אָנִי:

לְשֶׁק אֶהְבֵּתוֹ, בְּלִבִּי בּוֹעֶרָה חֶשֶׁק אֶהְבֵּתוֹ שֶׁל הַקִּבֵּץ כֹּאשׁ בּוֹעֶרֶת בְּלִיבִי.
 מִיּוֹם פְּרִידָתוֹ מִיּוֹם שֶׁעֲזַב אוֹתִי הַקִּבֵּץ וּשְׁיַלְחָנִי לִגְלוּת, נִפְשִׁי עָלִי מָרָה מְרֹב
 צַעֲרִי עַל שֶׁאֵין הַקִּבֵּץ עִמִּי כְּבַתְחִילָה:

יָדִיד מִנִּי בָרַח הַקִּבֵּץ שֶׁנִּקְרָא יְדִידִי בְּרַח מִמֶּנִּי, הֶלֶךְ סִילַק מִמֶּנִּי אֶת
 הַשְּׂרָאָת שֶׁכִּינָתוֹ שֶׁהִיָּתָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְעֲזָבֵנִי לְבַדִּי. אֵיזוֹ דֶּרֶךְ
 אָרַח, וְאַלְכָּה גַם אָנִי הַלּוּאִי שֶׁאֲדַע בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ הֶלֶךְ וְאַלְכָּה גַם אָנִי אַחֲרָיוֹ:

מקורות וביאורים

תבערת אש (רש"י ורד"ק), ופעמים רבות שי"ן ימינית ושמאלית מתחלפות ביניהן (עי' עירובין פא. ושבת קיט.), ובזה מבואר היטב המשך הדברים 'כלבי בוערה'.
 ו. כמו שמפורש בשיר השירים פעמים רבות, וכגון 'כי חולת אהבה אני' (שם ב ה). ואהבת ה' נמשלה לאש בוערת, כמו שנאמר (שם ח ו) 'כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה', וכוונת הכתוב לכנות גם את האהבה באש, וכמו שנאמר לאחריו (שם פסוק ז) 'מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה' (רש"י שם). ז. מלשון הפסוקים 'ממר נפשי' (איוב ז יא), 'בנפש מרה' (שם כא כה). ח. ממני, כמו 'שעו מני' (ישעיה כב ד), 'ולא מני' (שם ל א). ט. כמו שדרשו במנחות (נא): 'ידיד זה הקב"ה, דכתיב (ישעיה ה א) 'אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו'. י. 'ארח' היינו הלך בדרך, והדרך נקראת 'ארח'. יא. ע"פ הכתוב בשיר השירים (ג א-ב) 'בקשתי את שאהבה נפשי בקשתיו ולא מצאתיו, אקומה נא ואסובבה בעיר בשווקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתיו ולא מצאתיו', וכעין זה עוד שם (ה ו) 'פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו' בקשתיהו ולא מצאתיהו.

היינו אהובי, וכוונתו ע"פ לשון הכתוב בשיר השירים (ה ו-ה) שכנסת ישראל מבקשת ומחפשת את הקב"ה 'פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו' בקשתיהו ולא מצאתיהו, אם תמצאו את דוד' וגו'. ה. 'נשק' הוא לשון תשוקה, כמו שפירש רש"י בפירושו השני על הפסוק (תהלים ב יב) 'נשקו בר'; ומנחם פתר אותו לשון תאוה, כמו 'ואל אישך תשוקתך' (בראשית ג טז). ע"כ. עוד היה נראה לפרש 'נשק אהבתו' דהיינו נשיקת אהבתו, וע"פ הפסוק (שה"ש א ב) 'ישקני מנשיקות פיהו', ופירש רש"י: זה השיר אומרת בפיה בגלותה ובאלמנותה, מי יתן וישקני המלך שלמה מנשיקות פיהו כמו מאז וכו', על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים, ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע וכו'. ע"כ. אבל לפירוש זה לא יובן כראוי המשך הדברים 'נשק אהבתו כלבי בוערה', לכן נראה יותר כפירוש הראשון שמשמעותו 'חשק אהבתו כלבי בוערה'. והעיר הראש"ל הגאון הגדול רבי שלמה משה עמאר שליט"א שאפשר לפרש 'נשק אהבתו' דהיינו אש אהבתו, וע"פ הפסוק (תהלים עח כא) 'ואש נשקה ביעקב' שהוא לשון

י צאתי לבקש, דודי בין חברים. נלפדתי במוקש, הפוני השומרים:

צ פיתי לדודי, מתי יבוא אלי. ילבישני עדי, וירחם עלי:
ח שף זרועה, לקבץ פזורים. נלה קץ ישעה, ודגלך הרים:

י צאתי לבקש, דודי בין חברים יצאתי לחפש את הקב"ה אהובי שכביכול הסתתר ממני בין חבירי^י. אך כשיצאתי לבקש אותו כבר איחרתי את המועד^י וכבר **נלפדתי במוקש, הפוני השומרים**^י נלכדתי במארב של האויבים שבאו נגדי והיכו אותי ולקחו אותי בגלות^ט:

צ פיתי לדודי, מתי יבוא אלי לאחר שראיתי שלא אוכל למצוא את אהובי הקב"ה לבדי, ציפיתי מתי יבוא אלי^ט. **ילבישני עדי**^י ילביש אותי בבגדי פאר שהם כמו תכשיט, **וירחם עלי** ויגאל אותי גאולה שלימה ברחמים^{יח}:

כנסת ישראל פונה לקב"ה בתפילה ובתחנונים:

ח שף זרועה^ט, לקבץ פזורים^י תגלה ותראה את כוחך וגבורתך בכך שתקבץ את ישראל הפזורים בגלות בין האומות ותביא אותם לארץ ישראל^{כא}. **נלה קץ ישעה** תגלה ותראה לנו את זמן הגאולה שהוא עכשיו נסתר ונעלם, **ודגלך הרים** שיראו כולם שאתה מקבץ אותנו ומחזירנו לארץ ישראל^{כב}:

מקורות וביאורים

אלי מעצמו. **יז**. מלשון הפסוק (ישעיה מט יח) 'כי כולם כעדי תלכשי'. **יח**. בבחינת 'אחישנה', לפני שיגיע הזמן, שאז תהיה הגאולה בלי צער חבלי משיח. **יט**. ע"פ לשון הפסוק (ישעיה נב ז) 'חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו'. **כ**. ישראל המפוזרים בין האומות, כמו שנאמר עליהם (ירמיה נ ז) 'שה פזורה ישראל'. **כא**. כמו שמפורש בנביאים פעמים רבות (ישעיה נז ח, ירמיה כט יד, ועוד) שכשיגיע זמן הגאולה יקבץ הקב"ה את ישראל מכל מקומות פזוריהם ויכנס אותם בארץ ישראל. **כב**. 'דגלך הרים' כשתקבץ את הגלויות, וכמו שנאמר (ישעיה יא יב) 'ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל וגו' ועל

יב. ועוד יתכן לפרש את 'חברים' האומר כאן דהיינו פמליא של מעלה מלאכי השרת, וכמו שפירש רש"י על הפסוק (שה"ש ח יג) 'חברים מקשיבים לקולך'. **יג**. כן נראה כוונתו כאן, וע"פ הפסוקים 'קול דודי דופק פתחי לי וגו', פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר'. **יד**. ע"פ הפסוק (שה"ש ה ז) 'מצאוני השומרים הסובבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות'. **טו**. כמבואר ברש"י (שם) שהשומרים הסובבים בעיר הם חילות האויבים שהחריבו את בית המקדש והגלו את ישראל. **טז**. כמו שנאמר (שם פסוק ח) 'השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מזה תגידו לו שחולת אהבה אני, ואולי אז ישוב

קוּמִי וְיַחֲדָתִי, וְשׁוּבִי בְּתִשׁוּבָה. אַחוּתִי רַעֲיִתִי, הִנֵּה גּוֹאֲלָךְ בָּא:

הקב"ה משיב לבנסת ישראל:

קוּמִי וְיַחֲדָתִי^כ, וְשׁוּבִי בְּתִשׁוּבָה קומי כנסת ישראל רעייתי היחידה, תתעוררי מתרדמתך^כ ותחזרי בתשובה^כ. **אַחוּתִי רַעֲיִתִי^כ, הִנֵּה** הגאולה מוכנה וקרובה ומיד כשתשובי בתשובה **גּוֹאֲלָךְ בָּא^כ:**

מקורות וביאורים

בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורר ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה. **כה.** כי בכח התשובה ישראל נגאלים, כדאיתא ביומא (פז): אמר רבי יונתן, גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה, שנאמר (ישעיה נט ב) 'ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב', מה טעם 'ובא לציון גואל' משום ד'שבי פשע ביעקב'. ובסנהדרין (צז): איתא: כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה וכו'. **כו.** ע"פ לשון הפסוק (שה"ש ה ב) 'קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי', ובפסוק זה הקב"ה דופק וקורא לבנסת ישראל שתשוב בתשובה, וכמו שפירשו במדרש רבה (שם): 'פתחי לי', רבי יסא אמר, אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו. **כז.** וכן איתא בשיר השירים רבה על הפסוק 'פתחי לי אחותי רעייתי', וז"ל: רבי לוי אמר, אילו היו ישראל עושין תשובה אפילו יום אחד מיד הם נגאלין ומיד בן דוד בא, מה טעם, 'כי הוא אלהינו ואנחנו עמו וצאן מרעיתו היום אם בקולו תשמעו' (תהלים צה ז).

פי זה תקנו חז"ל את נוסח ברכת 'תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבץ גלויותינו', ופירש הרוקח בפירוש הסידור: כאדם שמרים נס שיהא נס של כל הראהו, כך שא נס לקבץ נידחינו וכו'. **כג.** ע"פ הפסוק (שה"ש ב י) 'קומי לך רעייתי וגו'. ולשון 'יחידתי' רומז לבנסת ישראל, כמו שכתב הגה"צ חכם דוד יהודינף זצ"ל (חתנא דבי נשיאה רבינו ישראל אביחצירא זיע"א) בפירושו לפיוט 'עורי יחידה בת גלים' שנדפס בקובץ אור ישראל (תשמ"ח), שכן הוא גם בפיוט רבי ישראל נגארה ובפיוט מרן אביר יעקב זיע"א ורבינו ישראל אביחצירא זיע"א. וע"פ דברי המדרש (שה"ש"ר) על הפסוק (שה"ש ו ט) 'אחת היא יונתי תמתי', זו כנסת ישראל, שנאמר (שמואל ב' ז ב) 'ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ'. ע"כ. וכן נכון לפרש בפרט בפיוט זה המיוסד על שיר השירים. ויתכן להוסיף שכוונתו באמרו 'קומי יחידתי' שאומר הקב"ה לבנסת ישראל, גם בגלות עדיין את רעייתי היחידה, וגם כאשר עזבתי אותך לא לקחתי אומה אחרת במקומך. ובתהלים (כב א) כתיב 'הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי', ועוד שם (לה יז) 'מכפירים יחידתי', ופירשו המפרשים ש'יחידתי' היינו נשמת, ואולי גם כאן יתכן לפרש כן על דרך מה שכתב בספר חרדים (פ"ט אות ח) שדרך החושק לקרוא לחשוקתו 'נפשי'. **כד.** כמו שכתב הרמב"ם (תשובה פ"ג ה"ד) בענין תקיעת שופר שרומזת לתשובה, וז"ל: אע"פ שתקיעת שופר

**ח מוֹדָה יְקָרָה, רַבַּת הַמַּעֲלוֹת. גַּם מִפּוֹ נִבְחָרָה, צָאִי נָא
בְּמַחֲלוֹת:**

**וְ כִרְתִּי לָךְ חֶסֶד, אֶהְבֵּת נְעוּרִים. הִיכַלְךָ אֵיֶסֶד, בָּאֲבֵנִי
סְפִירִים:**

מיד כששבה כנסת ישראל בתשובה גואל אותה הקב"ה וקורא לה בחיבה:

ח מוֹדָה יְקָרָה, רַבַּת הַמַּעֲלוֹת שאת מלאה במצוות ומעשים טובים. **גַּם מִפּוֹ**
נִבְחָרָה את טובה יותר מזהב משובח, **צָאִי נָא בְּמַחֲלוֹת** תצאי בריקודים
של שמחה על גאולתך:

וְ כִרְתִּי לָךְ את מעשי ה**חֶסֶד** שעשית, **אֶהְבֵּת נְעוּרִים** בזמן שהוצאתיך
ממצרים והלכת אחרי במדבר באמונה שלימה. ולכן עכשיו אשיב לך טובה
ואת ה**הִיכַלְךָ אֵיֶסֶד**, **בָּאֲבֵנִי סְפִירִים** את יסודותיו של היכל בית המקדש
השלישי אייסד באבני ספיר:

מקורות וביאורים

(שמות כד י'), כחילו אבן טבא דזמין קודשא בריך
הוא למבני מקדשא, דכתיב 'זיסדתיך בספירים'.
ע"כ. ואמנם גם בית המקדש הראשון התייסד
באבנים יקרות, כמו שנאמר (מלכים א' ה לא) 'זיסיעו
אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית', ועוד שם
(ד י) 'זמיוסד אבנים יקרות', אבל אבן הספיר נזכרה
רק בבנין בית המקדש השלישי שיבנה לעתיד
לבוא. שהרי עליו נאמר 'זיסדתיך בספירים'. וכן
מפורש בזוהר (ח"ב רמ:.) שדוקא לעתיד לבוא
יתייסד באבן הספיר ולא ישלטו בו עוד אומות
העולם.

כח. מלשון הפסוקים 'הנחמדים מזהב ומפז'
(תהלים יט יא), 'טוב פריי מחרוץ ומפז ותבואתי
מכסף נבחר' (משלי ח יט). **כט.** כמו שנאמר (ירמיה
לא ג) 'עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל, עוד תעדי
תפיק ויצאת במחול משחקים'. **ל.** ע"פ הפסוק
(ירמיה ב ג) 'כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך
אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא
זרועה'. **לא.** דהיינו בית המקדש, וע"פ לשון
הפסוק (תג ב יח) 'אשר יוסד היכל ה'. **לב.** כמו
שנאמר (ישעיה נד יא) 'זיסדתיך בספירים', ובזוהר (ח"ב
קכז.) איתא: 'זתחת רגליו כמעשה לבנת הספיר'

קול דודי הנה בא, מדלג על הרים. קומי לך אהובה, פי בא קץ דרורים:

קריאת הקב"ה בזמן הגאולה:

קול דודי הנה בא, מדלג על הרים^{לג} כשישובו ישראל בתשובה ידלג הקב"ה על כל חישובי הקץ ואז תשמע כנסת ישראל את קולו כשיבוא ויקרא לה. **קומי לך אהובה**^{לד} ותצאי מהגלות, **פי בא קץ דרורים**^{לה} הגיע זמן גאולתך שתצאי בו לחירות:

מקורות וביאורים

יציאתה מן הגלות (ראה רש"י). **לה**. 'דרור' הוא לשון חירות, שיכול לדור בכל מקום שירצה לדור (ר"ה טז), ובגלות אנחנו כמו במאסר, וכשתבוא הגאולה נצא לחירות. וכן תקנו חז"ל בתפילת שמונה עשרה 'תקע בשופר גדול לחירותינו, ופירש האבודרהם: 'לחירותינו' על שם 'לקרוא לשבויים דרור' (ישעיה סא א), ותרגום 'דרור' חירותא (ויקרא כה י), וזה מדבר על עת ביאת הגואל שיגלה במהרה בימינו להוציאנו ממאסר האומות.

לג. ע"פ הפסוק (שה"ש ב ח) 'קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות', ופירש רש"י: קול דודי הנה זה בא לפני הקץ כמדלג על ההרים ומקפץ בגבעות. ע"כ. וכן איתא בשיר השירים רבה: אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קיצים ועיבורין, מדלג על החשבונות ועל הקיצים ועיבורין. ע"כ. וראה עוד שם. **לד**. ע"פ לשון הפסוק (שה"ש ב י) 'ענה דודי ואמר לי קומי לך רעייתי יפתי ולכי לך', ולשון 'קומי' מורה על